

**ON THE TRANSLATION OF THE MEDICINE AGAINST MIGRAINE IN THE
NOVEL "FALCO" BY ARTURO PEREZ-REVERTE**

Veselka Nenkova

University of Plovdiv "Paisii Hilendarski", Bulgaria veselka@gmail.com

Nezabravka Nenkova

Medical College at Medical University – Plevен neli_an@abv.bg

Abstract: The main character in Arturo Perez-Reverte's "Falco" is a cold-blooded spy who, like all human beings, has a weak spot and that is his strong migraine. In the very first pages of his novel Perez-Reverte mentions that the medicine against migraine – *cafiaspirina* – is one of the essential things his character does not part with. This drug has been mentioned sixteen times in the whole novel. For the translation of *cafiaspirina*, it was necessary to consult a pharmacist, as this medicine could not be replaced just with *aspirin*, because the presence of caffeine as an ingredient of the given drug is a determinant factor for the painkilling effect of *cafiaspirina*. When we had to come to a decision about the Bulgarian equivalent of the drug, we had to choose among medications used in the first half of the 20th century, and not to trick ourselves into using modern medications. In this case, we had to look for an optional counterpart, which consists in finding an appropriate equivalent derived from the context. This approach is directly related to the possibilities of using different forms of recreation of the content by means which depend on the translator's knowledge, and last but not least on his own imagination. According to the theory of translation, when in the source text we encounter a word or an expression, associated with the national peculiarities of a country, and that word or expression does not exist in the target language, the translator is forced to transmit the meaning through equivalents. If the drug does not exist in the country's target language, we resort to adaptation, i.e. to find another suitable drug that not only contains the ingredients of the given medicine in the source text but is also as popular in Bulgaria as *cafiaspirina* in Spain. Initially we chose coffergamin which in addition to being used against migraine contains a reference to caffeine in its name. However, after a careful review of the ingredients of various drugs against migraine, closest to its composition was ascophen, a drug very popular in Bulgaria during the last century which dropped out of the nomenclature in 1981. Thus the "magic" pill *cafiaspirina*, which Falco never parts with, was finally replaced in Bulgarian by ascophen.

Keywords: literary translation, pharmaceutical terms, translation equivalents, adaptation

**ОТНОСНО ПРЕВОДА НА ЛЕКАРСТВОТО СРЕЩУ МИГРЕНА В РОМАНА „ФАЛКО“
НА АРТУРО ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ¹²⁸**

Веселка Ненкова

ПУ „Паисий Хилендарски“ veselka@gmail.com

Незабравка Ненкова

Медицински колеж към Медицински университет – Плевен neli_an@abv.bg

Резюме: Едноименният главен герой в романа „Фалко“ на Артуро Перес-Реверте е хладнокръвен шпионин, който обаче, подобно на всички човешки същества, има слабо място и то е силната мигрена. Още в първите страници на произведението Перес-Реверте споменава, че лекарството срещу мигрена *cafiaspirina* е една от най-необходимите вещи, с които героят му не се разделя. В романа лекарството се споменава шестнадесет пъти. За превода на *cafiaspirina* беше наложителна консултация с фармацевт, тъй като това лекарство не можеше просто да се замени с аспирин, защото решаващ за болкоуспокояващия ефект при приема на *cafiaspirina* е наличието на кофеин като съставна част на медикамента. При избора на българския еквивалент на лекарството трябваше да избираме между медикаменти, които са се употребявали през първата половина на 20 век, а не да се подведем и да използваме съвременни лекарства. В този случай се наложи да се търси факултативно съответствие, което се изразява в откриването на подходящ еквивалент, който може да бъде изведен от контекста. Този подход е свързан с възможностите да се използват различни форми за пресъздаване на съдържанието чрез средства, които зависят от познанията на преводача, но не на последно място и от неговото въображение. Съгласно теория на превода, когато в оригиналния текст се натъкнем на израз или дума, свързани с особеностите на дадена страна, и този израз или дума нямат съответствие в езика, на който се превежда, преводачът е принуден да прибегне до предаване на смисъла чрез еквиваленти. Ако лекарството не съществува в страната, на чийто език се превежда, се пристъпва към адаптиране, т.е. към намирането на друг подходящ медикамент, който не само да съдържа съставките на посочения в

---

¹²⁸ Артуро Перес-Реверте, *Фалко*, София: Еднорог, 2017, преводач Веселка Ненкова.

оригиналният текст, но и той да е толкова популярен в България, колкото е *cafiaspirina* в Испания. Първоначално се спряхме на кофергамин, който освен че се използва срещу мигрена, съдържа в наименованието си препратка към съставката кофеин. При внимателния преглед на компонентите, които участват в състава на различните лекарства срещу мигрена, обаче, най-близък по състав се оказа медикаментът аскофен, много популярен през миналия век в България и отпаднал от номенклатурата през 1981 година. И така, „магическото“ хапче *cafiaspirina*, с което Фалко не се разделя никога, окончателно беше заменено на български с аскофен.

Ключови думи: художествен превод, фармацевтични термини, преводачески еквиваленти, адаптиране

Романът „Фалко“ на Артуро Перес-Реверте е публикуван в Испания през октомври 2016 година, а едва само няколко месеца по-късно излиза и преводът му на българския книжен пазар. Предполага се, че преводът на български език е първото чуждоезично издание на новата поредица за шпиони и наемни убийци на много популярния в България испански писател.

Едноименният главен герой в романа е доверен поръчков изпълнител по време на гражданската война в Испания. Той предлага услугите си на онзи, който най-добре ще му заплати, без да се вълнува от политика и партии, а само от крайния резултат на възложената му поръчка: „Войната на Лоренсо Фалко беше друга и в нея воюващите страни бяха съвършено ясни: от едната страна – той, а от другата – всички останали.“ [1, 2017: 107]. Фалко е циничен единак, непоколебим и, разбира се, вечно оцеляващ.

Животът за него беше една пленителна територия, ловен периметър за едър дивеч, правата над който принадлежаша на малцина смелчаци, на онези, които са готови да рискуват и, когато дойде моментът, да заплатят цената, без да възразяват. Келнер, кажете ми колко ви дължа? И задръжете рестото. [...] За Фалко думи като родина, любов или бъдеще не означаваха нищо. Той беше човек на момента, обучен да бъде такъв. Вълк в сенките. Ненаситен и опасен. [1, 2017: 23-24]

Този хладнокръвен наемен убиец обаче, подобно на всички човешки същества, има слабо място и то е силната мигрена:

(Пример 1) *Nació un momento había ingerido dos cafiaspirinas —las migrañas frecuentes eran su talón de Aquiles— y el efecto analgésico de las píldoras empezaba a producirle un grato bienestar.* [2, 2016: 36-37].

Още в първите страници на произведението Перес-Реверте споменава, че заедно с паспорта, портфейла, табакерата от черупка на костенурка, сребърната запалка и пистолета „Браунинг“, лекарството срещу мигрена е една от най-необходимите вещи, с които героят му няма да се раздели до края на рискованото приключение:

(Пример 2) *Lo necesario —pasaporte, cartera con dinero francés, alemán y suizo, un tubo de cafiaspirinas, pitillera de carey, encendedor de plata y una pistola Browning de calibre 9 mm con seis balas en el cargador— lo portaba encima.* [2, 2016: 10]

Интерпретирането на даден текст, както и на отделните елементи в него, е въпрос на субективен подход. Преводът решава как да преведе една или друга дума в зависимост от анализа, интерпретирането и собственото си виждане за целия текст [3]. Преводът на елементи от един език, които са нетипични или непознати за другия, принуждава преводача да намери съответствие, което да предаде смисъла на оригиналния текст. В този случай, не е достатъчно професионалистът да притежава богата езикова култура, необходимо е да има и екстралингвистични познания. Наличието или липсата на такива познания се обуславя от естеството на текста, който се превежда, а трудностите зависят от общата подготовка и умения на преводача. Както подчертава Мартинес де Соуса [4, 2006: 400-401], заедно със задължителното познаване на лексиката и граматиката на езика, от който и на който се превежда, преводачът трябва да притежава и знания, които невинаги са част от общата култура, а са строго специфични за една определена област.

За превода на лекарството *cafiaspirina* беше наложителна консултация с фармацевт, тъй като това лекарство не можеше просто да се замени с аспирин, защото решаващ за болкоуспокояващия ефект при приема на *cafiaspirina* е наличието на кофеин като съставна част на медикамента. Неспециалистът вероятно не би се замислил как един „прост“ аспирин може да облекчи незабавно мигрената на Фалко, но специалистът със сигурност би се усмихнал снизходително на подобен превод. Съгласно теорията, когато в оригиналния текст се натъкнем на израз или дума, свързан с особеностите на дадена страна, и този израз или дума нямат съответствие в езика, на който се превежда, преводачът е принуден да прибегне до предаване на смисъла чрез еквиваленти. Ако лекарството не съществува в страната, на чийто език се превежда, се пристъпва към адаптиране¹²⁹ [5, 1958: 71]; [6, 2004: 269], т.е. към намирането на

---

¹²⁹ Адаптирането се състои в замяната на един елемент от оригиналния текст с друг езика-цел, който е познат на читателите.

друг подходящ медикамент, който не само да съдържа съставките на посочения в оригиналния текст, но и той да е толкова популярен в България, колкото е *cafiaspirina* в Испания.

В романа лекарството се споменава шестнайсет пъти, като в петнайсет от тях то би могло да се замени (но не беше заменено) на български език с всеки един болкоуспокояващ препарат, подходящ срещу мигрена. Медикаментът също така можеше да се преведе просто като лекарство, подход в теория на превода, известен като генерализиране [6, 2004: 269], което се изразява в използването на термин, който е от по-общ и неутрален характер. Например:

(Пример 3) *La cafiaspirina empezaba a hacer efecto, disipando el dolor de cabeza de Falcó, y también le producía una sensación de lucidez optimista mientras contemplaba el paisaje.* [2, 2016: 70]

Превод: Лекарството започваше да действа, намаляваше главоболието на Фалко и създаваше усещането за оптимистична бодрост, докато той наблюдаваше пейзажа.

Или:

(Пример 4) *El café no era del todo malo pese a las restricciones de la guerra —supuso que eso cambiaría a peor con el paso del tiempo—, así que pidió otra taza y con el brebaje ingirió una cafiaspirina.* [2, 2016: 91]

Превод: Кафето не беше съвсем лошо, въпреки ограниченията, наложени от войната. Той не се съмняваше, че с времето качеството му щеше да се влоши, така че поръча още една чаша и заедно с напитката изпи едно хапче.

Не така лесно обаче би могло да се изпусне наименованието на лекарството в случаи като следните:

(Пример 5) *Y la cafiaspirina no le había hecho maldito efecto alguno. Así que se levantó en busca de un vaso de agua. No iba a tener más remedio que tomarse otra.* [2, 2016: 93-94]

(Пример 6) *De todas formas, el tubo de cafiaspirinas no estaba sobre la mesa, comprobó de un vistazo.* [2, 2016: 191]

Наскоро, в интервю за испанския ежедневник ABC¹³⁰, Артуро Перес-Реверте споделя, че се е документирал солидно за написването на романа „Фалко“, като се е стремил да се потопи изцяло в атмосферата на 30-40 години на миналия век, за да не направи грешки, които много лесно би могъл да допусне по време на писането на творбата. Например, отбелязва закачливо авторът, „ако става въпрос за пиене на някаква топла напитка, нормално е по онова време да се е пиело течен шоколад с чурос¹³¹, а не кафе „Старбъкс“ [...] Това изглежда глупаво, но не е. Без да си дадем сметка, по време на писане такъв съвременен поглед понякога ни се изплъзва“, допълва писателят. Ето защо при избора на българския еквивалент на лекарството трябваше да избираме между медикаменти, които са се употребявали през първата половина на 20 век, а не да се подведем и да използваме съвременни медикаменти, като например Нурофен експрес, Беналгин, Ацефеин или Миг-400, които бързо, незабавно и ефикасно премахват главоболието, както повеляват днешните телевизионни реклами. В този случай беше необходимо да се потърси факултативно съответствие (по думите на Kade)¹³², което се състои в търсенето и откриването на подходящия еквивалент, който може да бъде изведен от контекста. Този подход е свързан с възможностите да се използват различни форми за пресъздаване на съдържанието чрез средства, които зависят от познанията на преводача, но не на последно място и от неговото въображение [7, 1981: 22].

Първоначално, след съпоставяне на медикаментите в българската лекарствена номенклатура, се спряхме на кофергамин, който освен че се използва за предотвратяване и лечение на пристъпите от мигренозно и мигрено подобно, вазомоторно (хистаминово) главоболие, съдържа в наименованието си препратка към съставката кофеин.

Преводът на фрагменти от оригиналния текст (пример 5 и 6) изглеждаше в началото на български по следния начин:

(Превод на пример 5) А проклетият кофергамин не му беше подействал изобщо, затова стана да поиска чаша вода. Не му оставяше нищо друго, освен да изпие още едно хапче.

(Превод на пример 6) Във всеки случай шишенцето с кофергамин не беше на масата, установи Фалко с един поглед.

Изборът на лекарството ни удовлетворяваше до момента, в който обаче не се появи директното изреждане на съставките на медикамента, както е видно от следния пример:

---

¹³⁰ http://www.abc.es/cultura/cultural/abci-templo-arturo-perez-reverte-donde-crea-novelas-como-secuela-falco-201710150212_noticia.html

¹³¹ пърженитестени изделия

¹³² cf. Hurtado Albir, 2004: 212-213.

(Пример 7) Se detuvo ante una fuente pública, apretó el pulsador de bronce para obtener un chorro de agua, y con manos temblorosas buscó el tubo de cafiaspirinas —la ampolla de cianuro estaba allí, intacta—, tomó dos y las ingirió con un largo y precipitado trago, bebiendo directamente del caño con ansias de animal. Después, desfallecido, se sentó en la acera y estuvo un buen rato inmóvil, esperando que el ácido acetilsalicílico y la cafeína hicieran efecto. [2, 2016: 196]

Лекарството кофергамин вече категорично не можеше да ни послужи, тъй като то освен кофеин, съдържа ерготамин, а не ацетилсалицилова киселина и следователно влиза в друга фармакотерапевтична група – Antimigrenosa. Ерготаминът повлиява мигренозното главоболие чрез промяна в тонуса на мозъчните съдове, предизвиквайки тяхното свиване и отстранява болките, произхождащи от сетивните окончания в съдовата стена, появяващи се при нейното разширяване, а кофеинът спомага за усилване на ефекта на ерготамина [8, 1994: 537]. Ацетилсалициловата киселина, от своя страна, предизвиква също обезболяващ ефект, но е с различен механизъм на действие и спада към фармакотерапевтичната група Analgetica.

При внимателния преглед на компонентите, които участват в състава на различните лекарства срещу мигрена, най-близък по състав се оказа медикаментът аскофен (Ascophen), много популярен през миналия век в България и отпаднал от номенклатурата през 1981 година, както е отбелязано в „Лекарствена терапия“ [9, 1984: 35]. И така, „магическото“ хапче *cafiaspirina*, с което Фалко не се разделя никога, окончателно беше заменено на български с аскофен, като споменатият фрагмент (пример 7) от романа на Перес-Реверте придоби следния вид:

Той се спря пред една обществена чешма, натисна бронзовия бутон, за да потече струйка вода, и с треперещи ръце затърси шишето с аскофен. Ампулката с цианкалий беше вътре, ненакърнена. Той взе две хапчета и ги погълна с дълга и припряна глътка, пиейки с животинско настървение направо от чучура. После изпита замайване, седна на тротоара и дълго време остана неподвижен в очакване ацетилсалициловата киселина и кофеинът да му подействат. [1, 2017: 206]

Ето и още няколко фрагмента от романа, в които се появява магическото хапче срещу мигрената на Фалко и съответния превод на български:

(Пример 8) En prevision de que ese fin de fiesta fuera, si llegaba el caso, lo más rápido e indoloro posible, Falcó llevaba escondida en el tubo de cristal de las cafiaspirinas una ampollita de cianuro potásico que le permitiría tomar un atajo si los naipes venían mal dados. [2, 2016: 87]

Превод: В очакване този край на купона да настъпи, при необходимост, възможно най-бързо и безболезнено, Фалко носеше скришом в стъкленото шише с таблетки аскофен една миниатюрна ампула цианкалий, която би му осигурила кратък път към отвъдното в случай, че му се паднат лоши карти. [1, 2017: 92]

(Пример 9) Antes de desmayarse tuvo tiempo de pensar en tres cosas: que aquellos hombres lo querían vivo, que la ampollita de cianuro estaba en el tubo de cafiaspirinas, demasiado lejos de sus manos y su boca, y que tal vez Eva Rengel había logrado escapar. [2, 2016: 190]

Превод: Преди да изгуби съзнание, успя да помисли за три неща: че тези мъже го искаха жив, че ампулката с цианкалий беше в шишенцето с аскофен, прекалено далече от ръката и устата му, и че вероятно Ева Ренгел беше успяла да избяга. [1, 2017: 200]

(Пример 10) Las cafiaspirinas y la adrenalina bombeada en su sangre por la sonrisa de Lisardo Queralt le daban una extrema lucidez. Una aguda percepción de las cosas, del espacio y del tiempo, de la noche oscura y sus posibilidades. [2, 2016: 257]

Превод: Двата аскофена и адреналинът, инжектиран в кръвта му от усмивката на Лисардо Кералт, го караха да разсъждава с шеметна прозорливост, създавайки си ясна представа за нещата, пространството и времето, за непрогледната нощ и нейните възможности. [1, 2017: 269]

Както показват примерите, преводът е резултат от търсенето на съответствия между две послания на два различни езика, чиято единствена цел е пресъздаването на смисъла [10, 1983: 132]. Терминът *съответствие в превода* е динамично, контекстуално и относително гъвкаво понятие, което налага неизбежното „вмешателство“ на преводача в зависимост от целта на превода. Преводаческата дейност е креативна, съответно преводачът е не само автор на преведения текст, но и изобретател, който чрез познанията си или чрез помощта от специалист, изработва едно произведение, което посредством различните преводачески техники предава преди всичко смисъл, а не само и единствено форма. Поради това в днешни дни, въпреки усилията да се впрегнат всички изследователски тенденции в изработването на успешна схема за машинен превод, не е постигнат модел, който да е достатъчно ефикасен, за да може да се разчита само на техническите средства. Това твърдение важи с пълна сила за превода на художествена литература, при който няма строги предписания за пресъздаване на смисъла, а само насоки. Продуктът от преводаческото съзидание може да е за едни шедьовър, а за други зле свършена работа. Затова и Ледерер [11, 1998: 171] призовава да не се оценяват по един и същ критерий всички

преводи, тъй като не всички са направени с една и съща цел. Възможно е да има (и на практика нередко има) различни преводи на една и съща творба и всички те биха могли да са „точни“ [12, 1998: 23], поради което не бива да забравяме находчивата забележка на Найда и Тейбър [13, 1986: 16], че на отколения въпрос дали един превод е точен или не, трябва да отговорим с въпроса: за кого да е точен? Един превод е такъв, ако средно статистическият читател е способен да го разбере, добавят авторите. С други думи не е достатъчно да се преведе по начин, който ще се позволи на средно статистическия читател да схване смисъла на посланието, но и да сме сигурни в най-голяма степен, че той наистина ще го схване, а това е цел за изпълнение с твърде пожелателен характер.

В заключение бихме могли да отбележим, че интерпретирането на един текст е тясно свързано с факта, че всеки преводач, в зависимост от прочита, който извършва и препоръките, които получава от специалистите в конкретна област, стига до собствено разбиране за цялостния текст или за определен фрагмент от него. Както мъдро твърдеше Габриел Гарсия Маркес: „преводът е най-добрият начин на четене“ [14, 1999: 352]. Разбирането на един текст не се свежда само до познаването на думите, а до познаване на културата и епохата, за да се интерпретира вярно посланието от оригиналния текст и да може да се предаде адекватно в езика-цел.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Перес-Реверте, Фалко, София: Еднорог, 2017
- [2] A. Pérez-Reverte, Falcó, Madrid: Alfaguara, 2016. A.
- [3] J-R. Ladmiral, Le prisme interculturel de la traduction, en Bensimon, P. (ed.) Traduire la Culture, Paris: Presses de la Sorbonne Nouvelle, pp. 15-30, 1998.
- [4] J. Martínez de Sousa, La palabra y su escritura, Gijón: Trea, 2006.
- [5] J.-P., Vinay y J. Darbelnet, Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction, Paris : Didier, 1958.
- [6] A. Hurtado Albir, Traducción y Traductología. Introducción a la traductología, Madrid: Cátedra, 2004.
- [7] E. A. Nida, Traducción y comunicación, Teoría y práctica de la traducción. Primer encuentro internacional de traductores, Santiago de Chile: Ediciones Universidad Católica de Chile, pp. 17-23, 1981.
- [8] П. Узунов (ред.) Справочник на лекарствените средства, София: Медицина и физкултура, 1994.
- [9] Г. Арнаудови П. Арнаудова, Лекарствена терапия. Pharmacotherapia, София: Медицина и физкултура, 1984.
- [10] M. Pergnier, Quelques considérations sur l'équivalence sémantique, Colloque de Traductologie, Université de L'État à Mons, les 24 et 25 mars, 1983, pp. 131-141, 1983.
- [11] M. Lederer, La compréhension des textes et de discours vue par la traductologie, en Barbizet, J. et al. (eds.) Compréhension du langage, Actes du Colloque international et multidisciplinaire, Créteil 25-27 septembre 1980, Barbizet, Paris : Didier Érudition, pp. 65-67, 1981.
- [12] O. Carbonell i Cortés, Traducción y cultura. De la ideología al texto, Salamanca: Ediciones Colegio de España, 1998.
- [13] E. A. Nida y Ch. R. Taber, La traducción: Teoría y práctica, Madrid: Cristiandad, 1986.
- [14] G. García Márquez, Notas de prensa, Obra periodística 5 1961-1984, Barcelona: Mondadori, 1999.